

posvećeni su projektima koje je Zavod proveo tijekom proteklih 25 godina. Treće poglavlje nosi naslov „Znanstvenoistraživački fokus zavoda za turizam“ i u njemu se nabraja te opisuje projekte koje je Zavod proveo samostalno, kao i rezultate projekata, broj objavljenih knjiga, poglavlja u knjigama i stručnih članaka. Četvrto je poglavlje „Ostali projekti“, u kojem se opisuju projekti koji su provedeni u suradnji s drugim institucijama, a prvenstveno se radi o projektima prekogranične suradnje i razvoja turističkih ponuda te programa između hrvatskoga i slovenskoga dijela Istre. Peto je poglavlje „Znanstvene i stručne publikacije“ posvećeno publikacijama koje su objavili zaposlenici Zavoda – ukupno 428 knjiga, doktorskih disertacija, magisterija, stručnih članaka itd. Posljednja su dva poglavlja dosta kratka. „Mobilnost, usavršavanja i diseminacijske aktivnosti“ govori o mobilnosti i usavršavanjima djelatnika Zavoda, a „Nastavna djelatnost“ o nastavnim aktivnostima djelatnika zavoda na Sveučilištima u Puli i Rijeci, kao i na poslovnoj školi Manero, sve popraćeno tablicom s imenom kolegija, razdobljem i smjerom kojega je kolegij bio dio. Knjiga završava opsežnom literaturom, odnosno navođenjem svih radova koje su objavili zaposlenici tijekom tih 25 godina.

Autorima je cilj bio ukratko prikazati djelovanje jedne znanstvene ustanove i njezin prinos široj zajednici, u čemu se može reći da su svakako uspjeli. Cjelokupan je rad prikazan kronološki i detaljno je popraćen brojnim slikovnim materijalom, tablicama, shemama i fotografijama. Široj je publici kvalitetno predstavljeno djelovanje ove znanstvene institucije u proteklih četvrt stoljeća, što ostaje kao trajno svjedočanstvo i izvor pouzdanih informacija.

Bojan Horvat

Ivan Milotić – Livio Prodan, *Stoljeće i pol organizirane vodoprivrede u Istri (1864. – 2014.). Povodom 150. obljetnice osnivanja prvog modernog vodoprivrednog društva na tlu Hrvatske*, urednik Ivan Milotić, Buzet: Vodoprivreda, 2014., 376 str.

Publikacija Ivana Milotića i Livija Prodana nastala je povodom sto pedesete obljetnice osnivanja prvoga modernoga vodoprivrednog društva na tlu današnje Hrvatske, a kao rezultat opsežnih istraživanja arhivske građe i lite-

ratione. U predgovoru je direktor Vodoprivrede Vanja Vižintin istaknuo da cilj knjige nije tek puko dokazivanje da je najstarije moderno vodoprivredno društvo na tlu Hrvatske osnovano u Istri nego naglašavanje kontinuiteta istarske vodoprivrede od 1864. do danas. Predstavljanje vodoprivrednih projekata, radova i aktivnosti od početaka do danas na području rijeke Mirne kao cilj knjige naglasio je i urednik i jedan od autora Ivan Milotić.

U prvom od jedanaest poglavlja, „Uvodna razmatranja i napomene“ (5-10), uz isticanje neraskidive veze čovjeka i vode te postupnoga modificiranja okoliša u kulturni i prilagođeni krajolik, objašnjava se koncept pojave moderne vodoprivrede u 19. stoljeću kao sadržajno cjelovita strukovnog pojma koji je obuhvaćao sve djelatnosti vezane za vrste javnih vodnih dobara te na koncu izdvajanja vodoopskrbe kao posebne djelatnosti. Uz navođenje arhivskih izvora te dosad objavljenih radova, osnovni je cilj poglavlja prikaz razvoja vodoprivrednih djelatnosti u svakodnevnici Istre u kontekstu različitih društveno-političkih epoha.

„Dolina Mirne kao ambijent za početke vodoprivrede“ (11-32) okosnica je razmatranja drugoga poglavlja, u kojem su se autori pozabavili hidrografskim karakteristikama područja, razgranatom mrežom potoka, rječica, bujičnih pritoka, vodotoka te izvora s posebnim osvrtom na razgranati sliv vodotoka Butoniga te karakteristike izvora Sveti Ivan. Vrativši se u 18. i 19. stoljeće, osvrnuli su se na projekte regulacije Mirne inženjera Rinaldija (1857.), melioracije inženjera Fannija (1876.) te zapis matematičara Rossinija (1758.), prilikom čega su naglasili razloge nastanka tih zapisa, odnosno fenomene stalne močvarnosti, učestalih poplava, optimalnoga ambijenta za razvoj endemične malarije, zatim utjecaj razine mora, erozijske procese te bujičnost.

U trećem su poglavlju prikazane „Najstarije vodoprivredne djelatnosti u dolini Mirne (do XIX. stoljeća)“ (33-56). Naime, sve do pojave moderne i organizirane vodoprivrede, takve je zahvate obilježavala povremenost, partikularnost, nesustavnost te izostanak cjelovitoga pristupa. Govoreći o antičkom razdoblju, autori su se ograničili na predstavljanje djelatnosti kaptiranja vode te iskorištavanja Mirne u plovne svrhe, dok su u mletačkom razdoblju vodoprivredne djelatnosti bile podređene isključivo iskorištavanju i gospodarenju Motovunskom šumom sa svrhom očuvanja plovnosti rijeke i pristaništa u Baštiji. Autori su se osvrnuli na nekoliko projekata iz 18. i 19. stoljeća, posebice na Articov rukopis iz 1786., s pokušajem objašnjenja

prirodnih procesa u dolini Mirne, a osobito utjecaja brojnih izvora te prijedloga vodoprivrednih mjera vezanih za poboljšavanje Mirnine plovnosti, kao i izgradnje sustava oborinskih voda.

„Razvoj prema modernoj vodoprivredi u doba Habsburške Monarhije (XIX. stoljeće)“ (57-70) autori su većim dijelom posvetili analizi projekata kao preduvjetu početka moderne vodoprivrede. Planiranje sustavnih mjera za cjelovito uređenje Mirne započelo je prvim projektom iz 1804., osnutkom prvoga povjerenstva za regulaciju rijeke 1816. i prvim vodozahvatima te godine, a nastavilo se drugim sustavnim pothvatom u donjem toku Mirne na temelju projekta inženjera Blaserne iz 1825. i na koncu bilo zaokruženo jednim od najvažnijih projekata iz 1857. inženjera Rinaldija na zahtjev Uprave za javne radove. Iz predstavljenih projekata autori zaključuju kako je napuštanjem mletačke prakse beskorisnih projekata bez operativnoga provođenja vodoprivrednih zahvata, pod austrijskom vlašću započela konkretna realizacija s obilježjima sustavnosti, promišljenosti i hidrološke sveobuhvatnosti.

U poglavlju „Početci moderne vodoprivrede i osnivanje prvoga vodoprivrednoga društva 1864. godine“ (71-186) analizirano je razdoblje simboličnoga povoda nastanka same knjige. Razmatrajući opći kontekst moderne vodoprivrede u Istri, istaknuta je važnost donošenja Općega građanskog zakona za cijelu Monarhiju, dok o formalnom osnivanju prvoga vodoprivrednog društva autori ističu da se radilo o vodnoj zadruzi lokalnoga karaktera s ciljem regulacije, isušivanja i melioracije donjega toka Mirne koje je *de facto* već pedesetih godina poduzimalo prve organizacijske radove. Govoreći o vodoprivrednim djelatnostima u posljednjim desetljećima Austro-Ugarske Monarhije, autori zaključuju kako unatoč operativnim vodoprivrednim izazovima ovjekovječenim u projektima, cjelovita regulacija nije bila poduzeta kako zbog tehničkih ograničenja tako i zbog velikih izdataka za njezinu realizaciju. Uz analizirani odobreni projekt Vodne zajednice Šumarsko-tehničkoga odjela u Beljaku (Villach) za uređenje brdskih bujičnih tokova (1896.), projekt inženjera Obersta (1902.) te onaj inženjera Markusa (1905.) za melioraciju same Mirne, vrlo značajan prilog knjizi su pretisci i prijevodi Zakona od 14. 11. 1864. na snazi za Markgrofoviju Istru o opskrbi vodom za životne potrebe i potrebe poljoprivrede, Pravilnika Vodoprivrednoga društva osnovanoga za regulaciju donjega dijela Mirne te Statusa društva za regulaciju donjega dijela miranske doline.

Šesto poglavlje „Vodoprivreda pod Italijom: vodoprivredna društva u dolini Mirne i Rače“ (187-212) analizira nastanak prvoga vodoprivrednog društva osnovanoga 20. 7. 1920. u kontekstu odnosa talijanske politike prema regulaciji rijeka. Samo Društvo bilo je osnovano zbog vodoprivredne zapuštenosti doline: močvarnosti donjega dijela i prodiranja morske vode, čestih poplava, neuređenosti toka te učestale pojave malaričnih oboljenja.

„Vodoprivreda u Istri u doba Jugoslavije“ (213-262) razmatra razvoj vodoprivrede kroz tri razdoblja: razdoblje radnih zajednica (1945. – 1965.) s problematikom vodnoga doprinosa u Istarskoj vodnoj zajednici kao jednoj od najmanjih na području NR Hrvatske, drugo razdoblje (1965. – 1974.) i nastanak Općega privrednog poduzeća za područje primorsko-istarskih slivova te treće razdoblje samoupravljanja vodoprivrednih organizacija (1974. – 1990.). Prema riječima autora, važniji ciljevi prvoga razdoblja bili su stvaranje pretpostavki za intenzivniju poljoprivredu, povrtlarstvo i livadarstvo, dok su u drugom razdoblju dokinute vodne partikularnosti koje su se ogledale u dotadašnjem postojanju brojnih vodnih zajednica. „Riječ je o poduzeću za koje se danas, sa znatnim odmakom od njegovih početaka, može ustvrditi kako je, gledajući od početka XX. stoljeća, bilo najbolje organizirana pravna osoba za obavljanje vodoprivredne djelatnosti u Istri i na području sjevernoga Hrvatskog primorja (osobito glede upravljanja vodama i zaštite okoliša).“ (237) Kao najveće ostvarenje trećega su razdoblja autori izdvojili akumulaciju Butoniga, kapitalan vodoprivredni objekt, analizirajući njegove tehničke podatke i funkciju.

Pišući o razvoju istarske vodoprivrede od uspostave samostalne Hrvatske („Vodoprivreda u Istri u suvremeno doba: od uspostave Republike Hrvatske naovamo“, 263-290), autori su u sklopu opće reorganizacije i raspuštanja samoupravljačkoga sustava istaknuli važnost donošenja hrvatskoga Zakona o vodama iz prosinca 1990., obrazlažući neke od paragrafa, te osnivanje Hrvatske vodoprivrede kao javnoga privrednog poduzeća, odnosno osnivanje i djelovanje Javne vodoprivredne zajednice za područje istarskih slivova. Redefiniranjem te usklađivanjem pravnoga oblika Javna vodoprivredna zajednica za područje istarskih slivova je 1996. preimenovala u Vodoprivredno društvo za projektiranje, izgradnju i održavanje hidrograđevinskih objekata i građevinarstva kao društvo s ograničenom odgovornošću s ciljem planiranja, projektiranja i izvođenja vodoprivrednih radova. Rezimirajući stoljeće i pol modernih vodoprivrednih djelatnosti u

Istri, autori ističu: „Gledajući iz suvremenog trenutka, *Vodoprivreda d.o.o.* vodoprivredni je organizacijski oblik kojim je zaključeno stoljeće i pol dugo razdoblje učestalih organizacijskih promjena koje su se protezale od razdoblja Habsburške Monarhije, preko Austro-Ugarske Monarhije, fašističke Italije, Jugoslavije u svim njezinim društveno-političkim i gospodarskim pojavnostima sve do današnje Republike Hrvatske.“ (278)

S obzirom na kronološki pristup prvih osam poglavlja, u devetom i desetom autori se tematski retrospektivno vraćaju na prijelaz s pretprošloga na prošlo stoljeće. U devetom su se poglavlju („Vodoprivredne djelatnosti kao način suzbijanja malarije u Istri tijekom XIX. i XX. stoljeća“, 291-304) osvrnuli na vodoprivredne djelatnosti kao način suzbijanja malarije od kraja 19. stoljeća pa do sedamdesetih godina 20. stoljeća, naglašavajući kako se radi o fenomenu povezanom s prirodnim okolišem plodnih dolina i močvara kojima je gravitiralo okolno poljoprivredno stanovništvo. U desetom („Vodoopskrba kao dio vodoprivrede i njezino izdvajanje u samostalnu djelatnost pod Italijom“, 305-316) su autori komentirali tri ključna događaja: akcijski plan za izgradnju sustava vodoopskrbe (1924.), osnivanje Društva za zemljišno uređenje Istre s prvotnim zadatkom izgradnje vodoopskrbnoga sustava (1929.) te izgradnju vodovoda na izvoru Sveti Ivan (1930. – 1933.). U posljednjem su poglavlju („Vodoprivreda u Istri – zaključna razmatranja“, 317-337) sumirali razmatranu tematiku kroz deset cjelina sadržajno razrađenih u prethodnim poglavljima. Knjiga je nedvojbeno hvalevrijedan prinos poznavanju vodoprivrednih djelatnosti ne samo u području doline Mirne već i na cijelom istarskom poluotoku.

Jasenko Zekić

Luka Pejić, *Historija klasičnog anarhizma u Hrvatskoj: fragmenti subverzije*, Zagreb: DAF, 2016., 223 str.

Spominjanje anarhizma često asocira na bezvlade i kaos, iako iza te političke doktrine stoji zamisao stvaranja harmonične zajednice slobodnih pojedinaca, neopterećenih dogmama ili bilo kakvom vrstom prisile. Upravo je manjak istraživanja toga specifičnoga povijesnog fenomena razlog često krevih i jednoličnih interpretacija, tako da se ovom knjigom nastoji popuniti